

Jačanje nacionalnih i lokalnih sistema za podršku delotvornoj društveno-ekonomskoj integraciji povratnika na Zapadnom Balkanu

“POVRATAK NA TRŽIŠTE RADA”

N.V.O. Omladinski Forum za Edukaciju Roma
Bujanovac

Ovaj dokument je napravljen uz pomoć Evropske unije i UNDP-a.
Sadržaj ove brošure je isključiva odgovornost Udruženja OFER i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije i UNDP-a.

PONOVO KOD KUĆE, ZA BOLJU BUDUĆNOST

O PROJEKTU

Po analizi koju su uradili UNDP, Svetska banka i Evropska komisija, stopa zaposlenosti Roma je samo 26%. Ukoliko u analizu uključimo i rodnu dimenziju, situacija postaje još nepovoljnija – stopa zaposlenosti Romkinja je samo 13%, dok je stopa zaposlenosti Roma 40%. Prema statističkim podacima na teritoriji opštine Bujanovac, samo troje povratnika je zapošljeno u lokalnoj samoupravi, a od 480 zaposlenih u javnim preduzećima ima 10 povratnika koji su zaposleni. Preporuka je da se taj broj svede srazmerno broju stanovnika, a to je 48.

Imajući u vidu izazove sa kojim se povratnici, naročito Romi suočavaju, ovaj projekat je usemren na osnaživanju direktne ciljne grupe da se uključe u tržište rada i obuka kako bi postali vidlji u sistemu i kako bi lakše pronašli zaposlenje i unapredili uslove života. Obrazovanje i zapošljavanje izabrani su kao cilj projekta jer su važni za bržu i uspešniju inkluziju.

Stoga, ciljevi projekta su: C1. Podizanje zapošljivosti min 30 povratnika, od čega 15 žena i 15 muškaraca, u opštini Bujanovac kroz formiranje HUB-a i pružanja podrške u pronalaženju posla i obuka. C2. Unapređenje nivoa povezanosti 30 novih povratnika kroz panel dikusiju sa 4 iskusna povratnika i “networking” nakon panel diskusije.. Ciljna grupa jesu povratnici u Srbiju koji imaju problem sa pristupom tržištu rada, kao i povratnici koji žele da steknu znanja i veštine za lakše pronalaženje ili otpočinjanje posla. Pre svega Romi i Albanci koji imaju problem da se integrišu u društvo i zaposle se. Broj direktnih korisnika jeste minimalno 30, od toga 15 muškaraca i 15 žena od 18 do 35 godina. Projekat će trajati 9 meseci, a predviđeni budžet je 19.840 EUR.

Kroz projekat, će biti napravljeni ključni koraci u pronalaženju sistemskog rešenja za povratnike kroz formiranje mini HUB-a. HUB će osnažiti lokalna čvorišta, gde povratnici mogu dobiti sve potrebne informacije. U HUB-u će se održavati aktivnosti u kojima će se povratnici okupljati, dobijati informacije i podršku, ali i zabavljati, učiti i razmenjivati iskustva. Biće omogućen pristup računarima, koje mogu koristiti za pisanje radne biografije, traženja ponude za posao ili u svrhu obrazovanja. Kroz projekat, direktni korisnici će dobiti podršku u izradi svojih biografija ali priliku da se povežu sa povratnicima koji iskustveno mogu pružiti ključnu podršku u procesu radne i socijalne integracije. Projekat je usmeren da direktno učešće ciljne grupe i to sa ciljem da povratnici prepoznaju značaj aktivizma i peer to peer podrške, kako bi aktivno radili na unapređenju uslova i rešavanja ključnih problema sa kojima se povratnici i marginalizovane grupe susreću.

OPIS PROBLEMA

Znanja, veštine, radne navike i preduzetničke sposobnosti koje Romi povratnici donose u Srbiju, nedovoljno su istraženi. U prethodnom periodu ostvaren je napredak u pribavljanju ličnih dokumenata i brzini uključivanja dece povratnika u škole, ali ne i u obezbeđivanju kontinuiteta njihovog obrazovanja i očuvanja prethodno stečenih znanja. Radno sposobni povratnici često nisu u mogućnosti da dokumentuju posedovanje veština i sposobnosti koje su stekli tokom obuke ili rada u inostranstvu ili ih naš sistem ne prepoznaje. Zbog toga ih Nacionalna služba za zapošljavanje (NZS) vodi kao lica bez zanimanja, što otežava njihovu zapošljivost. Prema podacima iz 2011. godine, broj evidentiranih povratnika u opštini Bujanovac iznosi 24, ali prikazan podatak se često razlikuje od činjeničnog stanja. Naime, određeni broj povratnika prilikom popunjavanja upitnika navodi jedinicu lokalne samouprave u koju namerava da se nastani, ali se na njenoj teritoriji zadržava kratko vreme. Najčešći razlozi za to su ti što povratnici koji su se smestili u primajuću sredinu nemaju mogućnosti za zaposlenje, školovanje, itd. Ako se prilikom promene sredine ne obrate Povereništvu/Savetu za migracije na jedinici lokalne samouprave u kojoj su se nastanili, podaci o njihovom mestu boravka postaju nepouzdana. Prema statističkim podacima, najveći udeo povratničke populacije u Republici Srbiji prema radnom statusu je nezaposleno (53,2%), dok je prema obrazovnom statusu čak 26,9% sa osnovnom školom. Prema popisu iz 2011. godine, na teritoriji opštine Bujanovac je popisano 18.067 stanovnika. Prema etničkoj strukturi stanovništva u opštini Bujanovac, 71,9% čine Srbi (12.989), 25,3% Romi (4.576) i 1,3% Albanci (244).

Po analizi koju su uradili UNDP, Svetska banka i Evropska komisija, stopa zaposlenosti Roma je samo 26%. Ukoliko u analizu uključimo i rodnu dimenziju, situacija postaje još nepovoljnija – stopa zaposlenosti Romkinja je samo 13%, dok je stopa zaposlenosti Roma 40%. Prema statističkim podacima na teritoriji opštine Bujanovac, samo troje povratnika je zapošljeno u lokalnoj samoupravi, a od 480 zaposlenih u javnim preduzećima ima 10 povratnika koji su zaposleni. Preporuka je da se taj broj svede srazmerno broju stanovnika, a to je 48.

Imajući u vidu izazove sa kojim se povratnici, naročito Romi suočavaju, ovaj projekat je usemren na osnaživanju direktne ciljne grupe da se uključe u tržište rada i obuka kako bi postali vidljivi u sistemu i kako bi lakše pronašli zaposlenje i unapredili uslove života. Obrazovanje i zapošljavanje izabrani su kao cilj projekta jer su važni za bržu i uspešniju inkluziju.

Uz visoku stopu nezaposlenosti, još jedan problem su neadekvatne politike zapošljavanja koje se implementiraju, pogotovo ako uzmemo u obzir da su aktivne politike zapošljavanja planovi, programi ili mere namenjene povećanju zaposlenosti ili smanjenju nezaposlenosti.

Međutim, aktivne mere zapošljavanja izrađuju se na državnom i centralizovanom nivou, bez aktivnog učešća lokalnih agencija za zapošljavanje ili interesnih strana iz privatnog sektora i civilnog društva, bez adekvatnog monitoringa i evaluacije. Informisanje nezaposlenih o dostupnim aktivnim merama zapošljavanja, posebno ako se radi o nezaposlenim Romima-povratnicima, je neadekvatna. Iako postoje mehanizmi za informiranje nezaposlenih, državni izveštaji o aktivnim merama zapošljavanja govore da su Romi-povratnici uglavnom

neobavešteni o programima zapošljavanja koje implementira Nacionalna služba za zapošljavanje.

Za svako prijavljivanje za posao potrebna je Radna biografija-CV koja se prilaže uz konkursnu dokumentaciju, tako da ćemo u daljem tekstu bolje objasniti kako se piše Radna biografija.

Pisanje radne biografije

Radna biografija je pisani dokument koji sadrži pregled svih relevantnih podataka osobe koja traži posao. Osnovna namena je da informiše poslodavca o podobnosti kandidata za upražnjeno radno mesto.

CV je skraćenica od latinskog naziva Curriculum vitae, što u prevodu znači tok života. Naziv ovakvog tipa radne biografije potiče od njegove namene, a to je sveobuhvatni hronološki prikaz obrazovanja, radnog iskustva, sposobnosti, publikacija, interesovanja, nagrada i drugih detalja o kandidatu. U većini zemalja sveta CV je najčešći oblik predstavljanja poslodavcu.

Nakon čitanja Vaše radne biografije, poslodavac će steći sliku o Vašoj podobnosti za upražnjeno radno mesto kao i mogućnost Vašeg uklapanja u postojeću radnu sredinu što predstavlja krajnji cilj procesa selekcije.

Način pisanja radne biografije

- Pišite u trećem licu jednine (nikako u prvom), koristeći pasiv. Objektivnost u izrazu zahteva da radnu biografiju pišete kao da je za neku drugu osobu.
- Pišite logično i koncizno, izbegavajući duge i složene rečenice. Radna biografija mora da se čita brzo i lako.
- Ne koristite lične zamenice.
- Vodite računa o gramatici i pravopisu. Prva sumnja u Vašu podobnost kao kandidata nastaje kroz utisak da je Vaša radna biografija neadekvatno napisana (gramatičke, pravopisne i stilske greške).
- Uvek koristite obrnuti hronološki redosled navođenja podataka. U svakom segmentu dokumenta navodite relevantne informacije počevši od poslednjeg iskustva.
- Ne treba da sadrži sve, već samo odabrane podatke o Vama kojima ćete zainteresovati poslodavca. Način na koji ćete to iskazati u dokumentu daje Vam mogućnost da kasnije, tokom razgovora, zainteresujete poslodavca da Vam postavi pitanja na teme koje Vama odgovaraju.
- Za početnike, sa malo ili bez radnog iskustva, radna biografija ne treba da bude duža od jedne stranice. Za mnoga radna mesta pristigne od nekoliko desetina do nekoliko stotina prijava. Osoba koja obavlja selekciju nema vremena da izučava detalje iz Vašeg života.

Izgled radne biografije

- Obavezno formatirajte dokument kroz standardnu veličina naslova, podnaslova i teksta, postavite tekst sa jednakim marginama sa obe strane dokumenta, sa jednakim razmacima između pasusa itd.

- Odaberite jedan, grafički privlačan font, koji će u najboljoj meri oslikavati poruku koju želite da pošaljete poslodavcu. Veličina fonta ne treba da pređe 12.
- Bold i Italic koristite samo za isticanje najznačajnijih elemenata ili navoda. Za njihovo korišćenje bitna je jednoobraznost u izrazu.
- Header dokumenta se može koristiti za lične podatke. Time možete postići vizuelno bolji efekat i uštedeti na prostoru, što može biti važno ako želite da „upakujete“ radnu biografiju na jednu stranicu.
- Vaša slika mora da odaje utisak profesionalne i ozbiljne osobe i mora verno prikazati Vaš lik. Vaša fotografija može narušiti utisak o Vama uprkos blistavoj biografiji ukoliko ste u neformalnoj pozi ili stavu, oskudno obučeni (što podrazumeva otkrivena ramena i dekolte) sa prenatlašenom šminkom. Nikako ne stavljajte slike sa proslava i ne retuširajte svoj lik. Preporučujemo da slikate portret en -face, eventualno $\frac{3}{4}$ profila a nikako u polu – profilu, na svetloj, najčešće beloj pozadini.

Sadržaj radne biografije

Lični podaci

- Datum i mesto rođenja. Pokazuje Vašu starost (čest uslov na konkursima za posao) i društvenu sredinu iz koje potičete (pod uslovom da ste tu odrasli).
- Adresa stanovanja. Vaše trenutno prebivalište na koje poslodavac može da uputi pošiljku (ponuda za posao), bez obzira na mesto Vašeg rođenja.
- Kontakt telefon. Navedite telefonski broj na kome ste stalno dostupni a to je prvenstveno broj mobilnog telefona. Ukoliko želite da ostavite broj fiksnog telefona, vodite računa da osoba koja se javlja (ukoliko to niste Vi) može da prihvati poziv na adekvatan način.
- E-mail. Vodite računa da Vaša e-mail adresa bude ozbiljna i profesionalna i što je najvažnije – funkcionalna! Proveravajte Vašu poštu redovno. Pojedine poslovne prilike će se retko ponoviti u životu.

Obrazovanje

Navedite samo najvažnije podatke (obrnutim hronološkim redosledom), na koncizan i jasan način. Ukoliko nemate nikakvo dodatno/profesionalno obrazovanje (seminari, treninzi i specijalizacije) onda ovu sekciju naslovite samo „Obrazovanje“. Nakon završetka studija navedite samo visoko i srednje obrazovanje.

Prosečnu ocenu navedite samo ako je visoka (> 8,00), kao i podatak da ste imali stipendiju (fonda/ organizacije) kao nagradu za ostvareni uspeh tokom Vašeg školovanja.

Profesionalno- Dodatno obrazovanje - Seminari

Ovo je važna sekcija radne biografije jer pokazuje Vaše profesionalno usmerenje i ističe Vaše lične sposobnosti. Podatke možete prikazati na sledeći način (obrnutim hronološkim redom):

Funded by the
European Union

Jačanje nacionalnih i lokalnih sistema za podršku delotvornoj društveno-ekonomskoj integraciji povratnika na Zapadnom Balkanu

Naziv seminara – period (godina pohađanja)
Izvođač (pun naziv)

Radno iskustvo

Važno je napomenuti da se radnim iskustvom smatra i iskustvo koje nije zabeleženo u radnoj knjižici. Drugim rečima, sva Vaša angažovanja kao što su volonterski rad, učešće u organizaciji događaja, promocije, učešće u projektima, izlaganje na skupovima, publikacije itd. možete navesti u ovoj sekciji radne biografije. Bez obzira koliko se ovakva Vaša angažovanja tokom školovanja na prvi pogled činila neznačajnim, ona pokazuju stepen aktivnosti i širinu Vaših interesovanja.

Lične osobine/ veštine/ sposobnosti

Veoma često kandidati izostave ili ne posvete dovoljno pažnje ovoj sekciji, koja nosi izuzetno veliku važnost prilikom Vašeg predstavljanja poslodavcu (prvo radnom biografijom a potom razgovorom). Svaki oglas sadrži informacije o ličnim osobinama, veštinama i sposobnostima koje zahteva upražnjeno radno mesto. Postavite sebi pitanje – šta od navedenog ja mogu da tvrdim za sebe?

Podatke je najbolje da prikazujete taksativno, jedne ispod drugih, kao nazive osobina, veština ili sposobnosti koje posedujete (bez opisa). Vodite računa, bez obzira koliko Vam je stalo da se zaposlite da ne budete neiskreni jer će se to uočiti na razgovoru.

Ostalo

Radi dobre preglednosti Vaše radne biografije u ovoj sekciji možete predstaviti interesovanja, poznavanje rada na računaru, poznavanje jezika i eventualno još neku važnu informaciju za poslodavca (npr. vozačka dozvola). Međutim, ukoliko Vaše stručno iskustvo i zahtevi konkursa nalažu drugačije, možete izdvojiti bilo koji navedeni element kao posebnu sekciju. Tipičan primer za to su računari gde za informatička i analitičko-procesna radna mesta morate posebno napomenuti programe i radne zadatke na kojima ste ih koristili.

Preporuke

S obzirom da preporuku uvek daje osoba koja Vas poznaje i može potvrditi Vaše lične kvalitete i profesionalne sposobnosti, ovo može biti veoma dobar indikator za budućeg poslodavca.

Pravilo je da kandidat navede dve osobe koje mogu dati preporuku. Za studente i diplomce, preporuku može dati predmetni profesor, mentor na diplomskom radu ili rukovodilac odslušanog seminara. Ne zaboravite da najpre osobu koja Vas može preporučiti pitate za odobrenje da je navedete u radnoj biografiji.

Uz Radnu biografiju, u kojoj je u pisanoj formi opisano radno iskustvo i veštine koje kandidat za posao poseduje, veoma važna komponenta je i Intervju na koji poslodavci pozivaju kandidate koji po CV-ju odgovaraju njihovim potrebama.

INTERVJU

Priprema kandidata za intervju

Proverite informacije o poslodavcu. Postoje dva tipa informacija: a) formalne, kao što su sajt, godišnji izveštaji, medijski članci i b) neformalne, u koje spada mišljenje sadašnjih/bivših zaposlenih, klijenata ali i konkurencije! Budite sigurni da zaista želite da radite za takvog poslodavca.

Pažljivo proučite oglas. Svaki oglas mora da sadrži ključne informacije koje treba da Vam ukažu da li ste vi odgovarajući kandidat (opis posla, tražene sposobnosti itd). Na osnovu ovih navoda biće Vam jasniji zahtevi upražnjenog radnog mesta, kao i kriterijum koji će imati poslodavac tokom intervjuja.

Pripremite pitanja za poslodavca. Tokom intervjuja Vi ćete pričati oko 80% vremena, a procenjivači oko 20% vremena. Veći deo vremena odgovaraćete na pitanja, u zavisnosti od načina na koji se vodi intervju. Međutim, obično će na kraju intervjuja procenitelji tražiti da Vi postavite pitanje(a) njima. Time se sa jedne strane daje mogućnost kandidatu da dodatno upozna poslodavca, ali istovremeno služi da se zaokruži slika o kandidatu na osnovu izbora pitanja.

Obucite se na odgovarajući način. Vaš izgled treba da oslikava Vašu ličnost, na pristojan način (odeća, šminka, nakit, frizura). Mnoge organizacije imaju specifičan kodeks oblačenja koji može da varira od poslovnog do neobaveznog stila. Raspitajte se i obucite u skladu sa tim.

Ponašanje tokom intervjuja

Verbalna komunikacija predstavlja komuniciranje rečima i obuhvata kako govor tako i slušanje. Najvažniji elementi Vaše verbalne komunikacije su:

Profesionalno izražavanje: govorite jasno, obratite pažnju na izgovor i obavezno izbegavajte žargon (ulične izraze), poštapalice („mislim“, „dakle“) i neučtivost (oslovljavanje sa „ti“, psovke). Ukoliko tražite profesionalnost morate je i pokazati.

Aktivno slušanje. Podrazumeva procesovanje dobijene informacije. Postoje dva tipa pitanja koje možete koristiti u razgovoru: otvorena, koja omogućavaju sagovorniku da se izrazi („kako“, „kada“, „šta bi“ itd) i zatvorena, koji služe za uspostavljanje činjenica („da li ste“, „hoćete li“ itd).

STAR povratna informacija. STAR je skraćenica engleskih reči „Star/Task“, „Action“ i „Results“ i predstavlja jedan od najviše korišćenih tipova povratne informacije sagovorniku. Na ovaj način ćete moći u potpunosti da ilustrujete svaki Vaš navod iz radne biografije, po sistemu: Situacija/zadatak koju ste imali → Akcija koji ste uradili → Rezultat koji ste ostvarili.

Neverbalna komunikacija predstavlja komuniciranje bez reči, uz pomoć neverbalnih signala kao što su govor tela, izraz lica, glas i dr. Pošto neverbalna komunikacija izražava osećanja, neophodno je da obratite pažnju na „signale“ koje šaljete tokom intervjua.

Nemojte kasniti na razgovor: procenite koliko Vam je vremena potrebno da stignete do mesta gde će se vršiti intervju i dođite 10-15 minuta ranije jer ćete time pokazati poštovanje i profesionalnost.

Održavajte kontakt očima i pozitivan izraz lica: gledanjem u oči pokazujete sigurnost i otvorenost, a osmehom dobijate pozitivnu reakciju sagovornika.

Obratite pažnju na govor tela: otvoreno držanje pokazuje iskrenost prema sagovorniku i podrazumeva uspravno telo, otvorene ruke, smirene pokrete.

Uobičajne greške kandidata tokom intervjua su:

- Kašnjenje na intervju
- Loša priprema za razgovor sa poslodavcem
- Nedostatak motivacije (hladan) ili fraternizacija (previše pristan odnos)
- Loša verbalna i neverbalna komunikacija
- Lični planovi koji ukazuju da ste „samo u prolazu“ ka boljoj šansi
- Nepostojanje želje za početak rada sa niže pozicije/drugom timu/mestu
- Prenaglašenost finansijske strane ponude
- Precenjivanje ili veliko potcenjivanje očekivane naknade
- Negativan stav prema prethodnom poslodavcu
- Nepotkrepljivanje tvrdnji primerima (ilustracijama)
- Neodređeni, nepotpuni ili nerelavantni odgovori na pitanja

Pomoć uvek možete dobiti od vašeg savetodavca u Nacionalnoj službi za zapošljavanje kao i na sajtu:

Nacionalna služba za zapošljavanje - <https://www.nsz.gov.rs/>

Takođe svake godine se otvara konkurs za nezaposlene romske nacionalnosti gde možete da konkurišete za nepovratna sredstva za samozapošljavanje.

Konkurs za nezaposlene romske nacionalnosti

<https://www.nsz.gov.rs/sadrzaj/javni-poziv-nezaposlenima-romske-nacionalnosti-za-dodelu-sbvencije-za-samozaposljavanje-u-2023-godini/9793>

O dokvalifikaciji ili prekvalifikaciji za različita zanimanja, kao i o mnogobrojnim kursovima za različita zanimanja, možete se informisati na sajtovima:

<https://www.bozidarac.rs/>

<https://narodniuniverzitetvranje.edu.rs/>

https://www.akademijaoxford.com/skola_stranih_jezika_vranje.php

Takođe poslove možete tražiti i na internetu preko pretraživača ili na Web sajtovima:

<https://www.nsz.gov.rs/sadrzaji/poslovi/279>

<https://poslovi.infostud.com/>

Funded by the
European Union

Jačanje nacionalnih i lokalnih sistema za podršku delotvornoj društveno-ekonomskoj integraciji povratnika na Zapadnom Balkanu

<https://www.poslovi.rs/>

[https://www.halогlasi.com/posao/ponuda-poslova-pretraga](https://www.halোগlasi.com/posao/ponuda-poslova-pretraga)

<https://www.klikdoposla.com/>

<https://www.lakodoposla.com/>

<https://loop.rs/pronadji-posao>

<https://www.oglasi.rs/posao>

<http://www.sljaka.com/>

ПОНОВО КОД КУЋЕ, ЗА БОЛЈУ БУДУЋНОСТ